

राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल नागरी क्षेत्रात
मुलभूत नागरी सुविधा उपलब्ध करुन देण्यासाठी
क्षेत्रविकास कार्यक्रम राबविण्याबाबत
- सन २०१३-१४

महाराष्ट्र शासन
अल्पसंख्याक विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: :क्षेविका-२०१३/प्र.क्र.९५/का.७,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
तारीख: १७ ऑगस्ट, २०१३

वाचा

अल्पसंख्याक विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: .अविवि-२००९ /प्र.क्र.४३/०९/का.-१,
दि. ९ फेब्रुवारी, २००९.

प्रस्तावना

राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात मुलभूत नागरी सुविधा उपलब्ध करुन देऊन अल्पसंख्याक समुदायाच्या एकंदर जीवनमानाचा दर्जा उंचावण्यासाठी अल्पसंख्याक विकास विभागाने सन २००८-०९ या वर्षापासून राज्यातील नागरी क्षेत्रांकरिता क्षेत्रविकास कार्यक्रम कार्यान्वित केला आहे. ही योजना सन २०१३-१४ या वर्षात देखील राबविण्याची बाब राज्य शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय

राज्यातील ज्या महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायती यांच्या एकूण लोकसंख्येपैकी किमान १०% लोकसंख्या अल्पसंख्याकांची (मुस्लिम, ख्रिश्चन, बौद्ध, जैन, शीख व पारशी) आहे, अशा अल्पसंख्याक बहुल महानगरपालिका/ नगरपालिका/नगरपंचायत क्षेत्रांत खालील मूलभूत नागरी सुविधांच्या उपलब्धतेसाठी शासनामार्फत सन २०१३-१४ या वर्षात अनुदान उपलब्ध करुन दिले जाईल:-

(१) कब्रस्तानची व अंत्यविधीच्या जागेची दुरुस्ती*,	(२) पिण्याच्या पाण्याची सुविधा
(३) विद्युत पुरवठा,	(४) सांडपाण्याची व्यवस्था,
(५) रस्ते / पथदिवे,	(६) सार्वजनिक स्वच्छतागृहे,
(७) अंगणवाडी , बालवाडी केंद्रे,	(८) समाज मंदीर / सामाजिक सभागृह इ.

(* महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायती यांच्या अखत्यारितील कब्रस्तानांबरोबरच ज्या कब्रस्तानांचे व्यवस्थापन नोंदणीकृत सार्वजनिक न्यासामार्फत केले जाते, अशा कब्रस्तानांनाही या योजनेंतर्गत लाभ अनुज्ञेय असेल.)

या योजनेअंतर्गत महानगरपालिकांना कमाल रु. २० लाख, "अ" वर्ग नगरपालिकांना कमाल रु.१५ लाख तर "ब" व "क" वर्ग नगरपालिकांना आणि नगरपंचायतींना कमाल रु.१० लाखापर्यंत अनुदान उपलब्ध करून दिले जाईल.

योजनेची कार्यपद्धती -

अ) योजनेंतर्गत अनुदान मिळण्यासाठी संबंधित अल्पसंख्याक बहुल महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायतींना प्रस्ताव सादर करतांना अनुसरावयाची कार्यपद्धती :-

या योजनेंतर्गत अनुदान मिळण्यासाठी संबंधित महानगरपालिका /नगरपालिका/नगरपंचायत यांनी त्यांच्या कार्यक्षेत्रातील अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात हाती घ्यावयाच्या विकासकामांचे सविस्तर प्रस्ताव संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्याकडे दि. ३० सप्टेंबर, २०१३ पर्यंत सादर करावेत. महानगरपालिका/ नगरपालिका/नगरपंचायतींनी सादर करावयाच्या प्रस्तावात खालील कागदपत्रांचा समावेश असेल:-

- i. या शासन निर्णयासोबतचे प्रपत्र "अ" (परिपूर्णरित्या भरून)
  - ii. क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत विकासकाम हाती घेण्यास संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका/ नगरपंचायतींच्या सर्वसाधारण सभेने मंजूरी दिलेल्या ठरावाची प्रत.
  - iii. क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत हाती घ्यावयाच्या विकासकामांचे सविस्तर अंदाजपत्रक.
  - iv. सन २०११-१२ या वर्षात संबंधित महानगरपालिका/ नगरपालिका/ नगरपंचायतीस क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत शासनाकडून अनुदान मंजूर करण्यात आले असल्यास सदर अनुदानाच्या विनियोगाबाबतचे उपयोजिता प्रमाणपत्र
  - v. सन २०१२-१३ या वर्षात संबंधित महानगरपालिका/ नगरपालिका/ नगरपंचायतीस क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत शासनाकडून अनुदान मंजूर करण्यात आले असल्यास अनुदानाच्या विनियोगाबाबतचे उपयोजिता प्रमाणपत्र / सदर अनुदानातून हाती घेण्यात आलेल्या विकासकामांबाबतचा प्रगती अहवाल. (झालेल्या खर्चासह)
- ब) संबंधित अल्पसंख्याक बहुल महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायतींनी क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत प्रस्ताव सादर करताना अनुपालन करावयाच्या अटी व शर्ती :-

- i. ज्या क्षेत्रात विकास कामे हाती घ्यावयाची आहेत त्या क्षेत्रात अल्पसंख्याकांची लोकसंख्या किमान १०% आहे, याबाबत संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका, संबंधित मुख्याधिकारी, नगरपालिका/नगरपंचायत यांनी खातरजमा करावी व या योजनेंतर्गत निधीचा विनियोग होईल असे पहावे.
- ii. अल्पसंख्याक बहुल क्षेत्रात हाती घ्यावयाच्या विकास कामांचा प्रस्ताव तयार करताना संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका, संबंधित मुख्याधिकारी, नगरपालिका/नगरपंचायत यांनी त्या

क्षेत्रातील अल्पसंख्याक समाजाच्या मुलभूत व निकडीच्या गरजा लक्षात घ्याव्यात. तसेच याआधी शासनाकडून ज्या प्रयोजनासाठी/विकासकामांसाठी निधी मंजूर करण्यात आला होता, अशी प्रयोजने / विकासकामे वगळून अन्य प्रयोजनांसाठी अनुदानाची मागणी केली जाईल, याची दक्षता घ्यावी..

- iii. या योजनेतून अल्पसंख्याक समाजाचा सामूहिक लाभ होईल अशी सार्वजनिक हिताचीच कामे हाती घ्यावीत, वैयक्तिक लाभाच्या योजना हाती घेणे कटाक्षाने टाळावे..

क) अल्पसंख्यांक बहुल महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांची छाननी व अनुदानासाठी शिफारस :-

संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या सन २०११-१२ या वर्षातील विकास कामांच्या पुर्ततेबाबतच्या उपयोजिता प्रमाणपत्रासह तसेच सन २०१२-१३ या वर्षात हाती घेतलेल्या विकासकामांबाबतच्या प्रगती अहवाल / उपयोजिता प्रमाणपत्रासह चालू वर्षाकरिता या योजनेतर्गत प्राप्त झालेल्या नवीन प्रस्तावांची छाननी जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडून केली जाईल. छाननी दरम्यान ज्या महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायती यांच्या प्रस्तावांमध्ये काही त्रुटी आढळून येत असल्यास या संदर्भातील आवश्यक कागदपत्रे यांची १५ दिवसांच्या आत पुर्तता करण्याबाबत जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडून संबंधितांना कळविण्यात येईल. तदनंतर संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी सर्व परिपूर्ण प्रस्ताव (संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांच्या मूळ प्रस्तावासह) आपल्या शिफारशीसह दि.३० ऑक्टोबर, २०१३ पर्यंत अल्पसंख्यांक विकास विभागास सादर करावेत.

संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्या शिफारशीशिवाय शासनास परस्पर प्राप्त झालेल्या महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांचे प्रस्ताव विचारात घेतले जाणार नाहीत. तसेच सन २०११-१२ या वर्षात क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत ज्या महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायतींना शासनाकडून अनुदान मंजूर करण्यात आले आहे, अशा महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायती यांनी निधीच्या विनियोगाबाबतची उपयोजिता प्रमाणपत्रे आणि सन २०१२-१३ या वर्षात मंजूर करण्यात आलेल्या अनुदानातून हाती घेतलेल्या विकासकामांबाबतचा प्रगती अहवाल / उपयोजिता प्रमाणपत्र, चालू वर्षाकरिताच्या प्रस्तावासोबत न पाठविल्यास अशा महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायती यांना सन २०१३-१४ या वर्षात निधी वितरीत केला जाणार नाही, याची नोंद संबंधित जिल्हाधिकारी, संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका आणि संबंधित मुख्याधिकारी, नगरपालिका / नगरपंचायत यांनी घ्यावयाची आहे..

ड) अनुदान वितरण :-

संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांनी पाठविलेल्या विकासकामांच्या प्रस्तावांची छाननी संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी केल्यानंतर त्यांच्यामार्फत शासनाकडे पाठविलेल्या प्रस्तावांची अंतिम छाननी शासनस्तरावर करण्यात येईल. तदनंतर विहित निकषांनुसार अनुदान

मिळण्यास पात्र असलेल्या संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांना मागणीनुसार परंतु अनुदानाच्या कमाल विहित मर्यादेपेक्षा जास्त नाही, अशा तऱ्हेने अनुदान मंजूर केले जाईल. त्या त्या जिल्ह्यातील अल्पसंख्याक बहुल महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायतींना मंजूर करण्यात आलेले अनुदान संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांना शासनाकडून वितरीत केले जाईल. तदनंतर या अनुदानाचे वाटप संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांमार्फत महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायत यांना केले जाईल..

इ) क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत अल्पसंख्याक बहुल महानगरपालिका/ नगरपालिका/ नगरपंचायतींना उपलब्ध करून देण्यात आलेल्या अनुदानाच्या विनियोगाबाबची उपयोजिता प्रमाणपत्रे व विकासकामांची छायाचित्रे :-

शासनामार्फत अनुदान मंजूर करण्यात आल्यानंतर ६ महिन्यांच्या आत संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायती यांनी प्रस्तावात नमूद केलेली कामे पूर्ण करणे आवश्यक आहे व याबाबतची उपयोजिता प्रमाणपत्रे (या शासन निर्णयासोबतच्या प्रपत्र "ब" मध्ये विहित केलेल्या नमुन्यात) आणि विकासकामांची छायाचित्रे संबंधित जिल्हाधिकारी यांच्यामार्फत अल्पसंख्याक विकास विभागाकडे सादर करणे अनिवार्य असेल.

अल्पसंख्याक विकास विभागाच्या क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत ज्या अल्पसंख्याक बहुल महानगरपालिका / नगरपालिका / नगरपंचायत यांना अनुदान मंजूर करण्यात येईल, त्या महानगरपालिका / नगरपालिका / नगरपंचायती यांनी अनुदानातून पूर्ण केलेल्या कामाच्या ठिकाणी "राज्य शासनाच्या अल्पसंख्याक विकास विभागाकडून क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत प्राप्त झालेल्या निधीतून हे विकासकाम पूर्ण करण्यात आले आहे" अशा आशयाचा फलक कामाच्या ठिकाणी ठळकपणे निदर्शनास येईल अशा पध्दतीने लावावा.

ई) विकासकाम ज्या ठिकाणी हाती घेण्यात आले आहे, त्या स्थळास शासन प्रतिनिधींच्या प्रासंगिक भेटी :-

क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत अल्पसंख्याक बहुल महानगरपालिका /नगरपालिका /नगरपंचायत क्षेत्रात हाती घेण्यात आलेल्या अथवा पूर्ण झालेल्या विकासकामांची पाहणी करण्याकरिता शासनाचे अधिकारी प्रत्यक्ष कामाच्या स्थळास प्रासंगिक भेटी देतील व कामाच्या प्रगतीची व दर्जाची तपासणी करून त्याबाबतचा वस्तुनिष्ठ अहवाल शासनास सादर करतील.

या योजनेसाठी होणारा खर्च " मागणी क्र. झेडई-१ ए, मुख्यलेखाशिर्ष २२३५, सामाजिक सुरक्षा व कल्याण ०२ समाजकल्याण २०० इतर कार्यक्रम, राज्य योजनांतर्गत योजना (०१) (०७) अल्पसंख्याक संकेंद्रित क्षेत्रातील क्षेत्र विकास कार्यक्रमाकरिता सहायक अनुदान (२२३५-ए-१३१) ३१ सहायक अनुदान " या लेखाशिर्षाखाली दर्शविण्यात येईल व चालू वित्तीय वर्षात या शीर्षाखाली उपलब्ध तरतुदीतून भागविण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३०८१७१६०२३३१७१४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

व्यंकटेश भट
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव,
२. मा. मुख्यमंत्र्यांचे प्रधान सचिव,
३. मा. उप मुख्यमंत्र्यांचे सचिव,
४. मा. मंत्री / मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
५. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन,
६. अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव / सचिव सर्व मंत्रालयीन विभाग,
७. महालेखापाल १/२ (लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर,
८. महालेखापाल १/२ (लेखापरीक्षा), मुंबई / नागपूर,
९. अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई,
१०. निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई,
११. सर्व विभागीय आयुक्त,
१२. सर्व जिल्हाधिकारी,
१३. सर्व जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी,
१४. आयुक्त तथा संचालक, नगरपालिका प्रशासन, मुंबई,
१५. सर्व आयुक्त, महानगरपालिका,
१६. सर्व मुख्याधिकारी, नगरपालिका/ नगरपंचायत,
१७. सर्व मंत्रालयीन विभाग,
१८. सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधान भवन, मुंबई,
१९. महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय (प्रसिध्दीसाठी),
२०. निवडनस्ती,

प्रपत्र - अ

“अल्पसंख्याक बहुल नागरी क्षेत्रांसाठी क्षेत्रविकास कार्यक्रम” या अल्पसंख्याक विकास विभागातर्फे राबविण्यात येणाऱ्या योजनेसाठी महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायतींनी अंदाजपत्रकासह सादर करावयाची माहिती -

१) या योजने अंतर्गत करण्यात येणारी कामे	१) २) ३) इत्यादी
२) कामाचा फायदा शहरातील ज्या विभागांना होणार आहे त्या विभागांची नावे	१) २) ३) इत्यादी
३) कामांसाठी अंदाजित खर्च	१) २) ३) इत्यादी
४) काम पूर्ण होण्यास लागणारा कालावधी	१) २) ३) इत्यादी
५) महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायतीची एकूण लोकसंख्या- (२०११ च्या जनगणनेनुसार)	
६) महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपंचायतीच्या एकूण लोकसंख्येपैकी अल्पसंख्यांक समाजाची लोकसंख्या व टक्केवारी - (२०११ च्या जनगणनेनुसार)	

दिनांक :

ठिकाण :

सही

आयुक्त, महानगरपालिका,
मुख्याधिकारी, नगरपालिका/ नगरपंचायत

प्रपत्र - "ब"

उपयोजिता प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की, अल्पसंख्याक विकास विभागाने राज्यातील अल्पसंख्याक बहुल नागरी क्षेत्रांसाठी कार्यान्वित केलेल्या क्षेत्रविकास कार्यक्रमांतर्गत शासन निर्णय, अल्पसंख्याक विकास विभाग, क्र. , दि. अन्वये वितरित केलेला रु. (अक्षरी रु.) एवढा निधी पुढील विकासकामांसाठी उपयोगात आणला आहे :-

विकासकाम/ विकासकामे	वापरलेली रक्कम
अ	रु.
ब	रु.
क	रु.
ड	रु.

२. असेही प्रमाणित करण्यात येते की, क्षेत्र विकास कार्यक्रमांतर्गत ज्या निकष / अटीनुसार शासनाने अनुदान मंजूर केले होते, त्या निकष/ अटींची यथायोग्यरित्या पूर्तता करण्यात आली आहे. तसेच ज्या प्रयोजनाकरिता निधि मंजूर करण्यात आला होता, त्याच प्रयोजनाकरिता निधीचा प्रत्यक्षात विनियोग झाला आहे, याची खातरजमा करण्याकरिता मी खालील दस्तऐवज/अभिलेखांची तपासणी केली आहे :-

१. प्रमाणक आणि पुस्तक लेखा (Vouchers and Book of Accounts)
२. मोजणी पुस्तके (Measurement Books)
३. सहायक अनुदान / कर्ज नोंदवही (Grant-in-aid/ Loan Register)
४. खर्च नोंदवही (Expenditure Register)

संबंधित आयुक्त, महानगरपालिका, संबंधित मुख्याधिकारी, नगरपालिका / नगरपंचायत यांची स्वाक्षरी	संबंधित महानगरपालिका / नगरपालिका /नगरपंचायत ज्या जिल्ह्यात स्थित आहेत त्या जिल्ह्याचे जिल्हाधिकारी यांची प्रतिस्वाक्षरी
नाव तारीख स्थळ कार्यालय मुद्रा	नाव तारीख स्थळ कार्यालय मुद्रा